

Posudek vedoucí diplomové práce

Student/ka:	Žaneta Šímová
Název práce:	Stáří člověka jako téma ve výuce občanské výchovy
Vedoucí:	Michaela Dvořáková
Oponent¹:	

Cílem diplomové práce je představit z různých perspektiv stáří jako přirozenou etapu lidského života. Autorka hned v úvodu pojmenovává situaci, kdy je ve veřejném prostoru problematika stáří prezentována stereotypně, zejména v souvislosti s ekonomickým důsledky stárnutí populace. Osobní zaujetí pro téma je patrné z celého způsobu zpracování.

První kapitola nazvaná Vybrané aspekty stáří představuje různé přístupy k vymezení stáří jako životní etapy a k označení člověka v této etapě. Diplomantka různé přístupy systematizuje a zdůvodňuje. Objevují se zde definice z oblastí gerontologie, sociální práce, případně sociologie, které se někdy překrývají, někdy doplňují nebo jsou v rozporu. Ve shrnutí podkapitoly 1.1 Věk – jenom číslo? je pak jednoznačný poukaz na pojetí stáří jako sociálního konstruktů. Z úvodu i formulace cíle práce je zřejmé, proč autorka právě tento pohled akcentuje. Vybraný příklad z médií má ilustrovat, že lidé mají ohledně věku a například vzhledu člověka různé představy, a dokáží je prezentovat s různou mírou ohleduplnosti. Přestože podkapitola 1.1.1 může působit ve struktuře práce poměrně neorganicky, vystihuje situaci, na kterou autorka práce reaguje, a kterou chce pomocí výuky změnit. Způsob, jak s tématem stáří pracuje sociální práce je představen v podkapitole Přístupy ke stáří. V této části oceňuji zejména pojmenování proměny přístupu k této životní etapě a jejich projevy ve veřejných politikách. Čtenář si právě zde může uvědomit rozdíly mezi zjednodušujícími tendencemi prezentování tématu v médiích a možností rozmanitosti v praxi.

Zatímco první kapitola měla představit problematiku stáří obecně, druhá kapitola nabízí pohled na téma stárnutí z hlediska různých disciplín, a to s ohledem na jejich přínos pro školní výuku. Tuto část

¹ Pokud posudek vypracovává vedoucí práce, nevyplňovat.

považuji za těžiště práce a oceňuji systematicčnost a poctivost jejího zpracování. Jednotlivé podkapitoly představují aktuální informace zasazené do širšího kontextu. Demografické hledisko je propojené s výzvami pro veřejné politiky a prezentuje zároveň Strategický rámec přípravy na stárnutí společnosti. V mediálních souvislostech práce poukazuje na aktéry, kteří se na obrazu stáří podílejí, jsou zde představeny tzv. mýty a stereotypy a jejich kontext, jak je detekovali různí autoři. Za přínos sociologických souvislostí považuji představení generačního uvažování o společnosti. Pozitivně hodnotím i podrobnější pohled na ekonomické souvislosti, kde práce představuje kromě pohledu na stáří z hlediska produktivity i pojem silver economy, který poukazuje na nové příležitosti spojené s prodlužováním délky života. V části Psychologické souvislosti diplomantka představuje pojetí stáří v rámci různých vývojových teorií, identifikuje zde témata, která poukazují na opravdovou rozmanitost prožívání této životní etapy.

Didaktická část je zaměřená na výuku na středních odborných školách. Protože kurikulum je pro tento stupeň diferencované podle odborností, diplomantka si vybrala obory s výučním listem, konkrétně obor Ošetřovatel. Přesný název předmětů není v RVP SOV konkrétně stanoven, diplomantka použila název Občanská výchova, který je uveden v názvu práce. Didaktický postup rozvržený do tří bloků nabízí činnosti, které se na splnění cíle podílejí různou mírou. První blok založený na terénním výzkumu a zejména kvalitně navrženému zpracování a reflexi jeho výsledků směřuje podle mého názoru k naplnění jednoho z cílů, a to porozumění sociální konstruovanosti hranici stáří. Druhý blok koncipovaný jako úniková hra je atraktivní pro způsob zpracování. Oceňuji návrh herní situace, kterou mají studenti řešit. Snahu o osvobození seniorů z uvěznění předsudky a mýty o stáří hodnotím jako výborné východisko. Otázkou pak zůstává obsahová stránka jednotlivých úkolů, které k tomuto osvobození mají vést. Formát únikové hry je poměrně svazující v tom, že se zde lépe uplatňují jasné jednoznačné odpovědi, které vedou k otevření zámků. Čtyři ze sedmi úkolů jsou znalostní a týkají se většinou popisu demografické situace. Vyplnění křížovky na prvním stanovišti vyžaduje znalost terminologie, přestože žáci mají k dispozici přístup ke zdrojům informací, zůstává otázkou, do jaké míry porozumí obsahu nebo kontextu pojmů, stejně jako výsledku tajenky. Úkoly na stanovišti 3 a 4 vycházejí z poměrně náročného odborného textu, je otázkou, do jaké míry je budou zvládat žáci učebních oborů. Uvedené aktivity 1, 3 a 4 slouží k představení kontextu, situace stárnutí populace, aktivita 5 zaměřená na téma demence. Podíl znalostně zaměřených aktivit a podrobnost informací jsou otázkou volby autorky. Nevýhodou formátu únikové hry je, že žáci plní jednotlivé úkoly, aniž by byla možnost reflektovat předchozí kroky a sledovat jejich vzájemnou provázanost. Domnívám se, že přínos těchto úkolů bude hodně závislý na tom, zda a jakým způsobem bude vyučující tyto dílčí aktivity reflektovat. Úkoly na stanovištích 2, 6 a 7 hodnotím jako aplikační, zřetelně propojené, jak s herní situací, tak s hlavním cílem výuky tématu. I u těchto kroků bude důležité, jakým způsobem budou žáci své návrhy a řešení sdílet. Reflexe k 2. bloku je navržena poměrně obecně, práce s předem připravenou myšlenkovou mapou je dobrým krokem, podoba pojmové mapy ale v práci není specifikována. Pro naplnění celkového cíle výuky považuji za nejdůležitější třetí blok. Diplomantka zde uvádí jako nutnou podmínku

vedení rozhovoru s konkrétním seniorem a další práci s jeho záznamem. Zejména kostra, kterou práce nabízí jako postup pro zpracování eseje je podle mě velmi užitečným vodítkem i pro vedení rozhovoru. Právě sdílení zkušeností žáků s vedením rozhovoru, stejně jako prezentování jejich zjištění o zkušenostech a postojích seniorů je podle mého názoru situací, ve které se s rozmanitostí podob stáří opravdu setkají a mohou ji na základě životních příběhů konceptualizovat .

Ve zpracování didaktické části je zřetelné, že diplomantka pracovala v časovém presu a zejména reflexi druhého bloku a návrh třetího bloku již podrobněji nespécifikovala.

Přes výše uvedené kritické komentáře pozitivně hodnotím výběr tématu, osobní zaujetí diplomantky, které je v práci patrné, systematickosti zpracování zejména 2. kapitoly, ve 3. kapitole oceňuji smysluplnost propojení tří vyučovacích bloků, práci s postoji žáků a také originální nápady pro výuku.

Závěr: Závěrečná práce splňuje podmínky kladené na závěrečné práce v příslušném oboru.

Upozornění/Disclaimer: Vzhledem ke stavu poznání k dnešnímu dni nedokáže autorka posudku s jistotou stanovit, zda a v jaké míře byly při vypracování této závěrečné práce využity nástroje umělé inteligence."

Podněty k přemýšlení, **otázky do rozpravy:**

1. Vysvětlíte důvody řazení výukových bloků 1 až 3 a porovnejte je s možností řazení, které by začínalo od rozhovorů s jednotlivými seniory.
2. Jaké máte zkušenosti s vyjadřováním postojů žáků uvedených učebních oborů?

V Praze 30. srpna 2024

Michaela Dvořáková